

Sommeren 1914 ved Visbyaa

Mads P. Boddum

I år er det 65 år siden det elektriske lys første gang strålede i Sydthy. I den anledning offentliggøres Mads P. Boddums erindringskitse fra den tid. Manuskriptet har ligget upåagtet hen i en skuffe siden hans død i 1967.

Hvor langt tilbage i tiden Visbyaa trælasthandel og tilhørende landingsplads har eksisteret, vides ikke helt kontant, men i mands minde var skuderne kommet ad Limfjorden til Visby Bredning, hvor de tungt lastede skonnerter og galeaser med tømmer, brædder eller foderstoffer kastede anker et stykke fra kysten ud for landingspladsens mange bygninger og diverse tømmerstabler.

Købmandshandlen i pladsens hovedbygning, et langt hvidt hus ud til amtsvejen, var nok begyndelsen til det efterhånden store foretagende. Sikkert er det, at Visbyaa sammen med tilsvarende pladser i Gudnæs og Doverodde indtil jernbanen i 1882 blev åbnet var Sydthys næsten eneste mulighed for samhandel med omverdenen. Efter sigende skulle købmand Bach i Vestervig have været drivkraften i foretagendet. Det var i alt fald denne, der tog initiativet til Thylands Trælast, der med hovedsæde i Vestervig havde filial f.eks. i Bedsted stationsby. Det var også Thylands Trælast, der i min erindringsperiode drev landingspladsen i Visbyaa og herigennem aftog de mange skibsladninger.

I dag er der ingen opankrede skibe i bredningen, ingen tømmerstabler på pladsen ud mod Thisted-Oddesundvejen, ingen travl virksomhed af folk, heste og køretøjer på pladsen mellem bygningerne, og købmandsbutikken i det lange hus er også lukket, selv om den holdt ud længst. Bygningerne er der endnu, men som sagt det travle og brogede liv med fremmede søfolk, handelsmænd og lastarbejdere er kun tilgængelig i minderne.

Mads P. Boddum
(1890-1967).

I foråret og sommeren 1914 opholdt jeg mig i en alder af 24 år på en mindre landejendom i Kjæstrup lige syd for landingspladsen, og havde således livet dernede på allernærmeste hold. Landingspladsens butik var åbenbart omegnens samlingssted, og tiden i Visby og Kjæstrup blev for mig en interessant og munter tid.

Året 1914 blev jo helt specielt både på verdensplan og også for thyboerne. På

verdensplan er ingen vel i tvivl om begivenhederne, de er alt for velkendte og blev i øvrigt også årsag til afslutningen på mit Visby-ophold. Men for Sydthy som sådan var det netop året, hvor den nymodens elektricitet var ved at holde sit indtog. Der blev bygget højspændingsværk ude i Bedsted, og det begyndte at snurre i foråret 1915, men allerede nu skød typiske rødstenstransformatorhuse op rundt omkring.

I Heltborg-Kjæstrup-Ullerup området var et hold el-installatører netop denne sommer i gang med at installere i huse og ejendomme. Installatørerne eller elektrikerne var hovedsagelig ganske unge mennesker, der var kommet til fra alle egne af landet, og det er klart, at disse bidrog til sommerens muntre liv og til at sætte præg på stemningen, når vi samledes efter arbejdstid i landingspladsens butik hos købmand Ussing. Lukketid hørte vist til de ukendte begreber, for det kunne blive langt ud på aftenen, før vi blev færdige med at høre på de saftige skipperhistorier, som de svenske, norske eller finske søfolk fra skuderne kunne varte op med. Til stede var også, foruden selvfølgelig egnens ungdom, en del havfiskere fra Stenbjerg og Vorupør, der hver sommer fra Visbyaa drev fjordfiskeri med våd og ruser. Disse sidste var i øvrigt ikke kede af at få en landkrabbe eller to med på fjorden om natten, de ville gerne have afløsning ved årerne, og jeg mindes stadig herlige sommernætter derude på bredningen sammen med andre unge i måneskin og blikstille, og det kunne hænde, at nogen i en båd havde medbragt musik og sang, hvor den dengang nye revyviser fra hovedstaden havde fået en drejning og nu lød således: ”Jeg vil sejle i den stille, herlige Limfjords natdunkle blå”.

Arbejdet på pladsen og ved stranden med losning af skibene skred frem på den måde, at det meste af tømmerlasten simpelthen blev flådet fra skibet ind til stranden, hvor det så blev stablet på pladsen nord for bygningerne. Andre bygningsmaterialer og f.eks. foderstoffer blev fragtet de ca. 300 m til land først på store fladbundede kåge, der blev staget så nær stranden, at varerne kunne læsses over i hestevogne, der var kørt lidt ud fra strandkanten. I søgang og med stor last hændte det, at kågen krængede over, og kågføreren og det meste af lasten gik udenbords, så måtte Ajs Kaas, eller hvem det nu var, der betjente stagen i agterenden, hjem og have tørt tøj på.

Bygningerne, der tidligere hørte til Visbyaa handelsplads. Købmandsbutikken var i det forreste hus ud til den nu fredede gamle landevej.

Foderstoffer bestod dengang for det meste af bomuldsfrøkager, der i sække på ca. 100 kg pr. stk., blev båret op på pakhuslofterne af Peter Smed, Per Degn, Kræn Vangsgaard eller andre af de mange arbejdere. Det var meget strengt at løfte og bære de tunge sække på ryggen helt op på de øverste lofter. En dag da pastor Dahl¹⁾ fra

¹⁾ Hartvig Theodor Ejnar Dahl, født 22/3 1872 i Hassing, død i Hurup 6/2 1946. Sognepræst i Visby-Heltborg 1911-22 og derefter amtsprovst i Hurup 1922 og til sin død.

Visby var kommen i snak med folkene og udtrykt, at det var da hårdt arbejde, fik han den stukket ud, at det nok ikke var nøj for æ præjst. ”Lad mig lige få en sæk på ryggen”, sagde pastor Dahl straks. Man grinede lidt, men langede ham da de 200 pund og regnede vel med, at manden ville gå i knæ. Det gjorde han imidlertid ikke, og sækken kom op til de andre uden problem, og Dahl kom ned med den tomme pose. Så nu grinede man ikke mere af æ præjst. Dahl var en kraftig bygget mand og var vel dengang i sin bedste alder. Han duperede i hvert faldt arbejderne, og bedriften kunne spørges på egnen i mange år derefter.

Pastor Dahl blev senere provst i Hurup og var i øvrigt et brilliant menneske. Jeg husker ham specielt fra en skolesag mange år senere. En sag hvor meninger mellem forældre, lærere og skolekommissionen var bleven så forskellige, at situationen måtte betegnes som meget tilspidset, og vi måtte da bede provsten deltage. Efter et langt eftermiddags- og aftenmøde nåedes der endelig en løsning, der også viste sig at være holdbar fremover, og det skyldtes så afgjort provst Dahls medvirken.

De mange unge el-installatører den sommer satte også præg på egnens festligheder, f.eks. på Hurup og Thisted markeder. Man kaldte dem drivende landminer, og der var bestemt også noget sprængfarligt ved dem. En af dem, jeg havde mest omgang med, var Philip Facius, der kort tid efter nedsatte sig som autoriseret el-installatør i Østergade i Bedsted.

Jo, det var interessante og gemytlige dage den sommer i Visbyaa, men den 28. juni rungede skuddet i Sarajevo så ud over Europa, og snart tilspidsedes situationen staterne imellem. De sidste dage i juli mobiliserede de fleste europæiske lande, og også i Danmark trak skyerne sammen, uden at vi unge i Visbyaa vel tænkte nærmere over det.

I fjorden ud for landingspladsen havde i mange dage ligget to svenske skonnerter og ventet på losning. Den ene af de svenske kaptajner især var hidsig for at komme af med lasten og komme hjem. Han mente, at de også kom med i krigen, og det ville han ikke snydes for, da han var af den mening, at svenskerne havde et opgør med russerne tilgode - men der blev han alligevel snydt.

Den 30. juli afholdtes det årlige dyrskue i Thisted, men der var ikke den store tilslutning, og stemningen var trykkende. Hen på eftermiddagen blev der klæbet plakater op med bekendtgørelse om, at regeringen havde besluttet at oprette en sikringsstyrke. Det gjaldt soldater af årgangene 1910-14, og afrejse til de respektive garnisoner skulle ske straks.

Så nu fik vi alle travlt med at komme tilbage til Visbyaa m.v., og inden længe var det nu ntre liv i købmand Ussings butik ved Visbyaa handels- og landingsplads kun erindring for de fleste af os.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1990, side 86-88).